

УДК 336.714.+336.73

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Опанасова Г.В.

Дніпропетровський національний гірничий університет

У статті дано визначення економічної сутності поняття "інвестиції", відповідно до особливості діяльності вітчизняних інститутів спільного інвестування розкрито зміст їх інвестиційної діяльності.

In the article the definition of the economic essence of the notion "investments" is given. The content of their investment activity is exposed according to the feature of the activity of common investing domestic institutes.

Вихід економіки України із системної кризи та поступове відродження, нарощення економічного потенціалу, нерозривно пов'язані з активізацією структурної політики, реалізація якої об'єктивно базується на ефективній інвестиційній політиці, проте її реальне фінансування на сьогоднішній день залишається вкрай незадовільним.

Актуальність поставленого питання підсилюється тим фактом, що з переходом національної економіки на ринкові засади виникла необхідність переосмислення змісту та суті інвестиційних процесів. Загальновідомо, що приріст капіталу повинен бути достатнім для того, щоб компенсувати інвестору відмову від його використання на споживання в поточному періоді, нагородити його за ризик, відшкодувати втрати від інфляції у майбутньому. Динамічний і ефективний розвиток інвестиційної діяльності є необхідною вимогою стабільного функціонування і розвитку економіки. Саме процес розширення можливостей щодо фінансування інвестицій значно активізував діяльність інститутів спільного інвестування (далі – ІСІ).

Слід зазначити, що з початку ринкових перетворень з'явилася значна їх кількість. В зв'язку з цим виникає необхідність економічного обґрунтування поняття інвестиційної діяльності ІСІ та розробки практичних рекомендацій для підвищення ефективності їх функціонування.

Виходячи з мети дослідження, визначимо основні категорії процесу інвестування. У вітчизняній та іноземній літературі є кілька дефініцій поняття інвестиції. Зазначена категорія є досить широкою у застосуванні, тому їй важко дати єдине та повне визначення. Крім того, у різних розділах економічної науки та в різних сферах використання її зміст має свої особливості.

Світова економічна наука розуміє інвестиції як спосіб розміщення капіталу, який має забезпечити його збереження або зростання [1, с. 5].

Цікавою є специфіка економічних відносин періоду радянських часів, яка цілком об'єктивно зумовлювала ототожнення понять "інвестиції" та "капітальні вкладення". Таким чином, забезпечувалось досить обмежене трактування інвестицій, оскільки капітальні вкладення – більш вузьке поняття і можуть розглядатися в якості лише однієї з форм інвестицій, проте аж ніяк не можуть з ними ототожнюватися [2, с. 10].

У вітчизняній економічній літературі категорія "інвестиції" трактується як вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення. З початку ринкових перетворень вітчизняної економіки почався процес реформування підходів щодо аналізу інвестиційної діяльності з використанням досягнутого закордонного досвіду відомих економістів. У західній науковій літературі інвестиції розглядаються у єдності двох аспектів: перший – накопичення капітальних цінностей, і другий – у вкладенні цих ресурсів. Окремо розглядається фінансове та економічне визначення інвестицій. Економічна природа полягає в опосередкуванні відносин, які виникають між учасниками інвестиційного процесу з приводу формування і використання інвестиційних ресурсів з метою відтворення й удосконалення. Слід зауважити, що формування західної наукової думки щодо інвестування здійснювалось на основі вчення про фінанси. Так, з погляду фінансистів, інвестиції – це всі види активів (коштів), що вкладаються в господарську діяльність з метою отримання доходу. Також у фінансовій теорії під інвестиціями розуміють придбання реальних або фінансових активів, метою яких є отримання майбутніх переваг.

Економісти мають іншу точку зору: інвестиції – це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також не пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно – матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал [2, 5].

У фінансовому менеджменті, з погляду науки про прийняття рішення, інвестиції розглядаються як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються інвестором в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку. Аналогічно визначають інвестиції в інвестиційному менеджменті: це вкладення капіталу у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання поточного доходу або забезпечення зростання його вартості в майбутньому періоді [3, 11].

У макроекономіці інвестиції – це частина ВВП, не втрачена у поточному періоді, яка забезпечує приріст капіталу в економіці. Мікроекономіка визначає інвестиції як процес створення нового капіталу [4, 5].

Не зважаючи на таку кількість поглядів на сутність інвестицій, у них можна знайти спільні риси: інвестиції – завжди цінності, які мають економічне виявлення, це вкладення, які переслідують певну мету, унаслідок чого повинен бути результат у вигляді отримання прибутку або досягнення іншої мети. З огляду на викладене можна зазначити, що термін інвестиції в економіці має кілька значень. По-перше, він означає купівлю цінних паперів, з розрахунком на певний фінансовий результат, по-друге, цим терміном називають також реальні активи.

Отже, майже всі автори по різному тлумачать це поняття, але всі погляди вчених збігаються у тому, що інвестиції – це вкладення, які інвестуються інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності з метою одержання прибутку або іншого соціального ефекту [5; 6; 7].

Не зважаючи на це, все ж у контексті сучасних підходів до поняття "інвестиції" попередні його визначення характеризувалися масовим ігноруванням такого елемента, як обов'язковість доходу, а також суттєвим звуженням форм прояву цих інвестицій.

З переходом економіки країни на нову систему відносин, формуванням нових ринкових інститутів, притаманних країнам з розвинутою ринковою економікою (фондовий ринок, ринок капіталів, система інвестиційних фондів), кардинально змінюється розуміння економічної природи інвестицій, форм їх здійснення та джерел формування. Ключовим елементом будь-якого визначення поняття "інвестиції" виступає дохід, як кінцева стадія їх реалізації.

Окремі спільні положення різних теоретичних підходів багатьох вітчизняних і зарубіжних наукових шкіл покладені в основу офіційного тлумачення поняття "інвестиції" і в Україні.

Офіційне трактування поняття "інвестиції" дозволяє окреслити головні ознаки цього явища: практично необмежений перелік об'єктів і форм інвестування; відсутність прив'язки до терміну здійснення інвестицій; обов'язковість досягнення кінцевого результату у вигляді доходу чи соціального ефекту.

Зазначимо, що певний відбиток на розуміння, а зрештою й офіційне трактування поняття "інвестиції", накладено міжнародними правовими актами. Так, згідно з Конвенцією про захист прав інвестора, інвестиції визначаються як "вкладені інвестором фінансові і матеріальні кошти в різні об'єкти діяльності, а також передані права на майнову та інтелектуальну власність з метою отримання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту, якщо вони не вилучені з обігу або не обмежені в обігу відповідно до національного законодавства Сторін".

Приведення вітчизняного законодавства у відповідність до законодавства країн ринкової економіки, створить правові передумови до переходу на ринкові відносини в інвестиційній сфері, що забезпечить перерозподіл коштів на інвестиційну діяльність у систему переважно горизонтальних каналів переливу капіталів, головним чином, у формі фінансових ринків. Такий підхід забезпечить формування розгалуженої мережі активних учасників інвестиційного ринку в різних сегментах його функціонування, діяльність яких має ґрунтуватися на цивілізованих засадах здорової конкуренції. Зазначене положення визначальне у процесі формування та збалансування найважливіших структурних пропорцій суспільного господарства: нагромадженням і споживанням, інвестуванням і приростом капітального майна.

Процес інвестиційної діяльності може розглядатися у широкому і вузькому значенні. Так, у широкому – це діяльність, пов'язана з вкладенням коштів в об'єкти інвестування з метою одержання прибутку (ефекту); у вузькому – процес трансформування інвестиційних ресурсів у вкладення. Отже, інвестиційна діяльність є саме змістом першої стадії "інвестиційні ресурси – вкладені кошти, друга стадія "вкладення коштів – результат інвестування" характеризує взаємозв'язок витрат і досягнутого ефекту [8; 9,3-8].

Процес інвестування є складовою економічної діяльності, що визначається організацією та методами примноження капіталу. Знання і розуміння логіки й технології процесу використання капіталу з метою його нарощування, дає змогу інвесторам ефективно здійснювати діяльність, раціонально використовувати ресурси. Крім того, воно є комплексом теоретичних підходів, методичних і практичних

прийомів управління капіталом з метою забезпечення його постійного зростання з урахуванням зміни зовнішніх та внутрішніх для інвестора умов.

Слід мати на увазі, що для оптимального управління процесом інвестуванням ІСІ необхідно опрацювати широкий спектр знань щодо визначення цілей та завдань інвестування, впливу макроекономічного середовища, розробки інвестиційної стратегії формування та управління портфелем, визначення ефективності та доцільності інвестування, прийняття рішення стосовно інвестування, методів поточного управління. Адже метою інвестування є збільшення капіталу: за рахунок поточних прибутків на вкладений капітал або за рахунок зростання ринкової вартості самого капіталу внаслідок змін ринкової кон'юнктури.

Саме орієнтація на приріст капіталу вважається першим методологічним принципом інвестування, що забезпечує логіку всіх інших дій інвестора щодо організації інвестування. Стратегічною метою його діяльності залишається примноження активів, капіталу, що можливо забезпечити завдяки впровадженню нових технологій.

Інвестиційний процес складається з послідовності дій щодо прийняття рішень стосовно операцій з об'єктами інвестування та їх реалізації: вибір об'єкта, встановлення обсягів інвестування, формування та управління інвестиційним портфелем, визначення прибутковості фонду та доходу інвестора.

Він є послідовністю типових етапів, які здійснюються для найефективнішого розміщення інвестицій, і має наступну структуру (рис. 1).

Виходячи із наукового обґрунтування економічної сутності поняття "інвестиції", та процесу інвестування, ми можемо визначити змістовну характеристику інвестиційної діяльності інститутів спільного інвестування, із врахуванням особливостей, що притаманні відповідній інституційній категорії ринку.

Інвестиційна діяльність ІСІ – це комплекс заходів, що складаються із системи взаємозалежних послідовних етапів, які передбачають формування інвестиційного портфелю ІСІ, відповідно до вимог чинного законодавства з питань визначення його структури. Та наступного керування сформованими активами в частині своєчасних змін в його складі відповідно до обраної стратегії, з метою забезпечення максимального економічного ефекту кожного фінансового інструменту, що забезпечує зростання/збереження інвестиційної якості цінних паперів фонду, та забезпечить його прибутковість з урахуванням властивостей його складових у такий спосіб, щоб це відповідало інтересам раціонального інвестування його інвесторів. Інвестиційна діяльність є складною за своїм змістом і включає комплекс заходів від моменту прийняття рішення щодо інвестування до завершальної стадії – досягнення окупності вкладень і отримання запланованого результату – прибутку або соціального ефекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реверчук С.К., Реверчук Н.Й., Скоморович І.Г та ін. Інвестологія: наука про інвестування. – К.: Атака, 2001. – 264 с.
2. Луців Б.Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій. – Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш, 2001. – 320 с.
3. Гуткевич С.А. Управление инвестиционным процессом. – К.: ИАЭ УААН, 2000. – 267 с.
4. Пешко А.В. Інвестиції: їх значення, види та форми // Інвестиції: практика та досвід. – № 1. – 2007 р. – с. 32 – 36.
5. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента, денег. – М., 1978. – 352 с.
6. Основы экономики: Под ред. Задоя А.А., Петруня Ю.Е. – К.: Вища школа. – Знання, 1998. – 478 с.
7. Сакс Дж. Економіка перехідного періоду: уроки для України / Пер. з англ. О. Пивоварського. – К., Основи, 1996. – 345 с.
8. Алексеев С.С. Право: азбука – теория – философия: Опыт комплексного исследования. – М.: Статут. – 1999. – 712 с.
9. Вініченко І.І., Правове поняття інвестицій та інвестиційної діяльності // Інвестиції: практика та досвід. – 2000 – № 6 р. – С. 36.

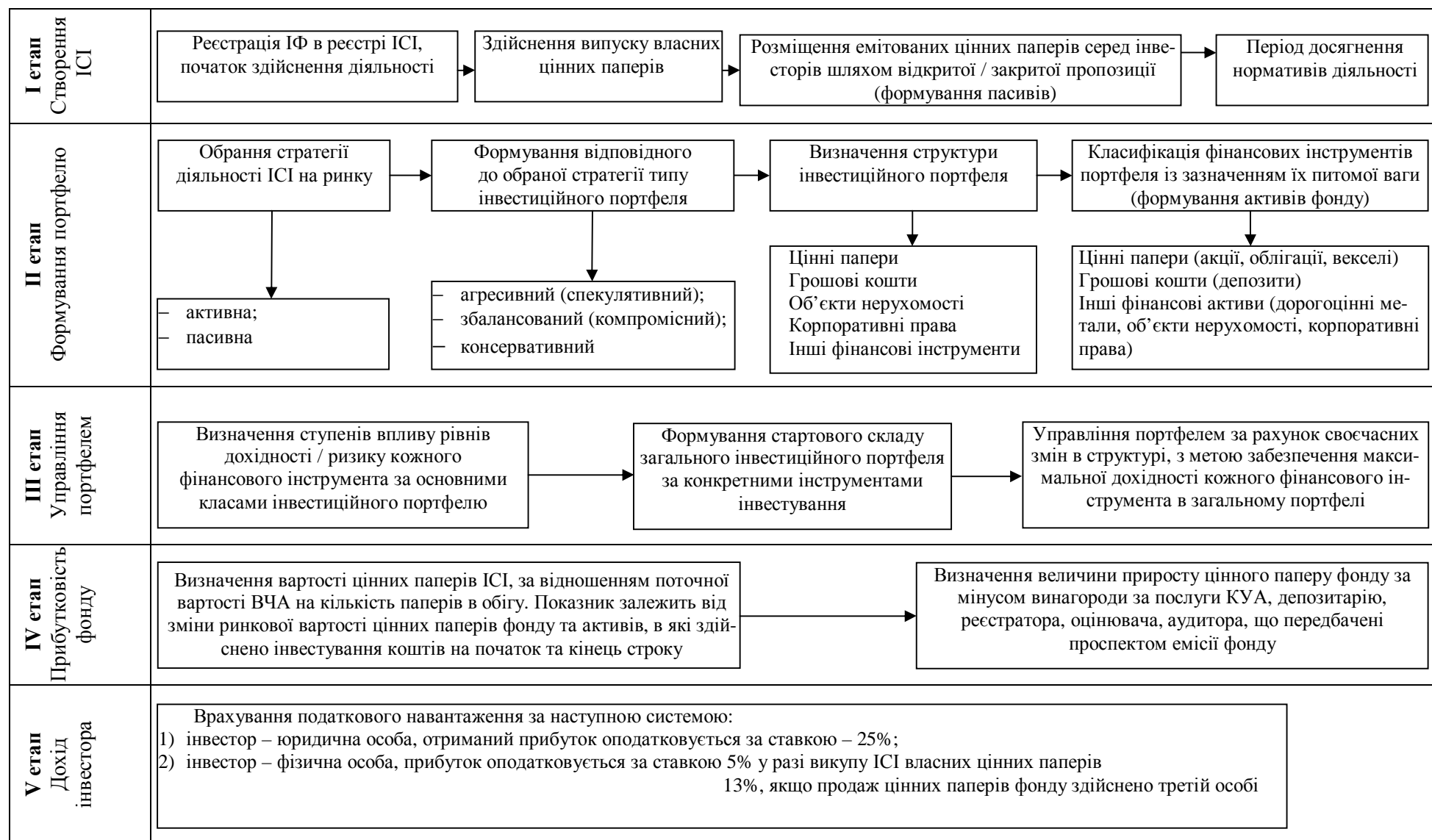

Рис. 1. Схема – цикл загальної діяльності вітчизняних інститутів спільного інвестування